

ВІДГУК

**офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора,
професора кафедри конституційного права та порівняльного
правознавства юридичного факультету
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
Бислової Мирослави Володимирівни
на дисертацію Софії Ігоря Володимировича
на тему «Функціональне призначення Національної поліції в системі
забезпечення прав і свобод людини: теоретико-правове дослідження»,
представлену на здобуття ступеня доктора філософії галузі знань 08
«Право» зі спеціальності 081 «Право»**

Ступінь актуальності обраної теми. Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю теоретико-правового переосмислення функціонального призначення Національної поліції України в умовах трансформації правоохоронної системи держави, посилення вимог до забезпечення прав і свобод людини, а також імплементації європейських стандартів публічного управління у сфері безпеки. У цьому контексті Національна поліція України є одним із ключових суб'єктів системи виконавчої влади, діяльність якого спрямована на охорону публічного порядку, забезпечення прав і свобод людини, а також запобігання і протидію злочинності.

Водночас у науковій доктрині та правозастосовній практиці зберігається низка дискусійних питань, пов'язаних із визначенням змісту та структури функцій поліції, співвідношенням її правоохоронної, превентивної та сервісної складових, а також межами допустимого державного втручання у сферу прав і свобод людини. Недостатня теоретична розробленість зазначених аспектів ускладнює формування цілісного уявлення про функціональне призначення поліції як самостійної юридичної категорії.

Додаткової актуальності тема набуває в умовах воєнного стану та зростання безпекових загроз, коли об'єктивно розширюється обсяг повноважень органів сектору безпеки та підвищується ризик порушення прав людини.

У цьому контексті дослідження функціонального призначення Національної поліції України у сфері забезпечення прав і свобод людини є

своєчасним, теоретично і практично значущим, оскільки спрямоване на комплексне вирішення проблем визначення її місця, ролі та функцій у системі публічної влади та забезпечення балансу між вимогами публічної безпеки і гарантіями прав людини.

Важливим показником актуальності обраного дисертаційного дослідження є його зв'язок з науковими програмами, планами, темами.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження виконано в межах науково-дослідної теми кафедри теорії та історії держави і права юридичного факультету Вищого навчального закладу «Університет економіки та права «КРОК»: «Теоретичні та практичні проблеми забезпечення прав людини та дитини в умовах розбудови правової, демократичної, соціально орієнтованої держави з широко розгалуженими інститутами громадянського суспільства» (номер державної реєстрації: 0118U001384).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Обґрунтованість положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі забезпечена використанням праць як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Дисертантом опрацьовано широке коло джерел (220 найменувань), у яких проаналізовано проблематику функціонального призначення Національної поліції України у сфері забезпечення прав і свобод людини.

У вступі автором обґрунтовано актуальність теми дослідження, сформульовано мету і завдання, об'єкт і предмет, методологію дослідження, виокремлено положення, які становлять наукову новизну одержаних результатів, їхнє практичне значення, наведені дані про публікації, надано загальну характеристику структури та обсягу дисертаційної роботи.

У Розділі 1 «Історичні та теоретико-методологічні засади дослідження функціонального призначення поліції в системі забезпечення прав і свобод людини» проаналізовано історичні етапи становлення поліції в Україні, що

дозволило встановити, що її функціональне призначення формувалося у тісному взаємозв'язку з розвитком державності та трансформацією політичних режимів.

Проаналізовано значення прийняття Закону України «Про Національну поліцію», яким було закладено нові принципи організації та діяльності поліції, що ґрунтуються на засадах верховенства права, пріоритетності прав і свобод людини, відкритості, прозорості та взаємодії з населенням.

Підкреслюється, що такі категорії як «функції поліції», «функціональне призначення», «публічна безпека», «правопорядок» часто вживаються як синоніми, хоча мають різне змістовне навантаження.

Стверджується, що функціональне призначення Національної поліції України як юридична категорія формує теоретико-методологічну основу її правового статусу, визначаючи цілі, завдання та межі поліцейської діяльності у сфері публічної безпеки і правопорядку. Зазначена категорія дає змогу розглядати поліцію як інституційну структуру з чітко окресленими функціями, спрямованими на охорону правопорядку та захист прав і свобод людини.

У Розділі 2 «Функціональне призначення Національної поліції у сфері забезпечення прав і свобод людини: вітчизняний та зарубіжний досвід» підкреслено, що функціональне призначення Національної поліції як правової категорії становить ключову основу формування її правового статусу та організації діяльності.

Запропоноване групування функцій на безпеково-забезпечувальні, правозахисно-гарантійні, сервісно-комунікаційні, оперативно-реагувальні та реабілітаційно-гуманітарні дозволяє систематизувати діяльність поліції з урахуванням як правових, так і організаційних параметрів. Така типологія є динамічною та адаптивною до трансформаційних умов, зокрема дає змогу оперативно реагувати на появу нових загроз, у тому числі збройного чи гібридного характеру.

У результаті компаративного аналізу функціонального призначення поліції в країнах Європи та США встановлено, що ефективність правоохоронної діяльності забезпечується завдяки децентралізованій організації, впровадженню

сервісної моделі поліції, активній взаємодії з громадськістю та підвищенню професійного рівня персоналу.

Логічним продовженням попереднього розділу став Розділ 3 «Шляхи удосконалення функціонування Національної поліції України у сфері забезпечення прав і свобод людини з урахуванням зарубіжного досвіду», який засвідчив, що ефективне функціонування Національної поліції України в умовах сучасних викликів вимагає реформування системи професійної підготовки працівників поліції, зокрема керівного складу. Встановлено, що міжнародне співробітництво у сфері поліцейської освіти є ключовим чинником посилення функціонального призначення поліції як інституції, що забезпечує публічну безпеку, правопорядок та захист прав людини. Порівняльний аналіз освітніх моделей зарубіжних держав (Естонії, Німеччини, Франції, Великої Британії) дозволив виокремити основні структурні елементи ефективної підготовки поліцейських: міжвідомчу інтеграцію, дуальність навчання, етичну орієнтацію, цифрову грамотність та безперервність професійного розвитку.

У Висновках сформульовано найбільш суттєві, на думку дисертанта, результати та положення дослідження.

В цілому аналіз змісту розділів дисертації та висновків дозволяє констатувати, що мета і завдання дослідження були реалізовані.

Достовірність та обґрунтованість результатів дослідження забезпечені використанням загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання. Вибір методів визначається міждисциплінарним характером дослідження для перспективи розгляду національного та міжнародного правового досвіду, а також необхідністю глибокого аналізу правоохоронної й правової практики.

За допомогою діалектичного методу забезпечується цілісне пізнання правових явищ у їхньому розвитку, взаємозв'язку та суперечностях, що дає змогу дослідити трансформацію функцій Національної поліції в умовах змін суспільно-політичного устрою, зокрема в період воєнного стану.

У ході підготовки дисертаційного дослідження було використано також комплекс спеціальних наукових методів. У межах формально-юридичного

методу здійснено аналіз чинного законодавства, що регулює діяльність Національної поліції. Завдяки системно-структурному методу досліджено функціональне призначення поліції, а також здійснено класифікацію функцій та визначено їх ієрархію у зазначеній сфері. Використання порівняльно-правового методу дало змогу дослідити досвід зарубіжних країн щодо реалізації функцій поліції та оцінити можливості імплементації зарубіжних практик в українське правове поле. У межах історико-правового методу досліджено становлення інституту поліції та еволюцію її функціонального призначення, а також простежено закономірності розвитку правового регулювання в цій сфері.

Методи аналізу та синтезу дали змогу виокремити ключові ознаки функціонального призначення поліції в системі забезпечення прав і свобод людини, узагальнити наукові підходи. Методи індукції та дедукції забезпечили можливість на основі емпіричних спостережень сформулювати узагальнені теоретичні висновки. Статистичний метод посприяв аналізу кількісних показників діяльності поліції, що дозволило зробити обґрунтовані висновки щодо ефективності реалізації окремих функцій.

Науковий рівень та наукова новизна дисертації.

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає у здійсненні цілісного теоретико-правового аналізу функціонального призначення Національної поліції України в системі забезпечення прав і свобод людини як самостійної юридичної категорії в системі публічної влади, у межах якого сформульовано низку наукових положень.

У дисертації вперше сформульовано авторське визначення функціонального призначення поліції у сфері забезпечення прав і свобод людини як нормативно закріпленої, динамічної та багатокомпонентної діяльності Національної поліції України, спрямованої на охорону та захист прав і свобод людини, підтримання публічної безпеки й порядку, надання допомоги населенню та реалізацію превентивних заходів, що здійснюється відповідно до принципів верховенства права, демократизму, гуманізму та юридичної відповідальності за законність дій; з урахуванням безпекових трансформацій,

спричинених воєнним станом, запропоновано класифікацію функцій Національної поліції України за функціонально-стратегічними критеріями, що поєднує класичні елементи правоохоронної діяльності з новітніми завданнями кризового управління та гуманітарної безпеки і охоплює безпеково-забезпечувальні, правозахисно-гарантійні, сервісно-комунікаційні, оперативно-реагувальні та реабілітаційно-гуманітарні функції.

У дисертаційній роботі удосконалено теоретико-правову модель адаптивної функціональної реорганізації Національної поліції України в умовах воєнного та поствоєнного стану; теоретичні положення щодо сутності та правового статусу функціонального призначення Національної поліції України в системі забезпечення прав і свобод людини; наукові підходи до класифікації функцій Національної поліції у системі забезпечення прав і свобод людини шляхом їх систематизації за сферами реалізації та функціональним призначенням, що ґрунтується на порівняльно-правовому аналізі вітчизняного й зарубіжного досвіду та дозволяє виокремити універсальні й національно-специфічні елементи діяльності поліції з урахуванням сучасних безпекових викликів.

У дисертації подальшого розвитку набули положення про наукові уявлення про становлення та розвиток правового забезпечення діяльності Національної поліції України, що дозволило простежити еволюцію її функціонального призначення у сфері забезпечення прав і свобод людини, виявити закономірності трансформації поліцейських функцій та їх залежність від змін суспільно-політичних умов і правової системи держави; порівняльно-правові підходи до розуміння функціонального призначення поліції у зарубіжних державах, що сприяло виявленню спільних та відмінних рис у визначенні та реалізації поліцейських функцій, а також обґрунтуванню можливостей імплементації окремих ефективних моделей і практик у діяльність Національної поліції України з урахуванням національних правових традицій та сучасних безпекових викликів; обґрунтування ролі поліцейської освіти як одного з визначальних чинників ефективної реалізації функцій Національної поліції

України, що дозволило розкрити необхідність трансформації системи підготовки поліцейських відповідно до європейських стандартів із поєднанням правозахисної, етичної, гуманітарної та професійно-практичної складових; наукові уявлення про проблемні аспекти функціонування Національної поліції України у сфері забезпечення прав і свобод людини в умовах воєнного стану, що дало змогу виявити ключові організаційно-правові, кадрові та комунікативні обмеження поліцейської діяльності в умовах надзвичайних викликів, а також окреслити напрями підвищення ефективності реалізації її функціонального призначення; підходи до вдосконалення адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України у сфері забезпечення прав і свобод людини, сформульовані з урахуванням позитивного зарубіжного досвіду та сучасних потреб правозахисної діяльності, що дозволило визначити можливі напрями адаптації ефективних правових механізмів до національної правової системи.

Загалом положення, висновки та рекомендації, сформульовані автором дисертації, відзначаються науковою новизною, а отримані результати мають як теоретичне, так і практичне значення.

Теоретичне та практичне значення результатів дисертаційного дослідження полягає в тому, що вони можуть бути використані у: законотворчій діяльності – під час підготовки пропозицій щодо внесення змін і доповнень до Закону України «Про Національну поліцію», а також у процесі євроінтеграції шляхом приведення національного законодавства у відповідність до європейських стандартів і принципів; нормотворчій діяльності – у процесі вдосконалення підзаконних нормативно-правових актів, зокрема постанов і розпоряджень Кабінету Міністрів України, наказів Міністерства внутрішніх справ України та інших відомчих актів, що регулюють діяльність Національної поліції, з урахуванням пропозицій і рекомендацій, сформульованих у дисертаційному дослідженні; практичній діяльності органів внутрішніх справ – для удосконалення адміністративно-правових механізмів і процедур, що регламентують функціонування Національної поліції, з метою підвищення рівня

правової визначеності, ефективності реалізації повноважень, запобігання зловживанням, а також оптимізації взаємодії Національної поліції з громадянами та іншими суб'єктами правовідносин у сфері забезпечення публічної безпеки і правопорядку; правозастосовній діяльності – з метою належного застосування нормативно-правових приписів, підвищення ефективності прийняття управлінських рішень, а також підготовки до адміністративного чи судового оскарження рішень, дій або бездіяльності органів публічної влади; освітньому процесі – під час викладання навчальних дисциплін з адміністративного, кримінального, поліцейського та конституційного права, а також як теоретико-методологічне підґрунтя для подальших наукових досліджень, спрямованих на вдосконалення правового регулювання діяльності Національної поліції України.

Повнота викладу результатів дисертаційного дослідження та наукових положень в опублікованих працях здобувача.

Основні наукові результати дисертаційного дослідження відображено у 11 наукових працях, з яких 5 статей опубліковано у наукових фахових виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз, а також 6 публікацій, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації.

Оцінка мови та стилю дисертації.

Дисертаційна робота Софіни І.В. на тему: «Функціональне призначення Національної поліції в системі забезпечення прав і свобод людини: теоретико-правове дослідження» написана грамотною науковою українською мовою. Стиль викладу наукових положень, висновків і рекомендацій відзначається логічністю, чіткістю та доступністю сприйняття.

Вимоги академічної доброчесності.

Аналіз змісту дисертації свідчить про дотримання Софіною І.В. академічної доброчесності. У дисертації не виявлено текстових запозичень без належного посилання на джерела, а також інших порушень принципів академічної доброчесності.

Дискусійні положення та зауваження.

Позитивно оцінюючи отримані результати дисертаційного дослідження, підкреслюючи їхню наукову та практичну цінність, водночас слід вказати, що як і будь-яке дослідження, дана робота містить певні положення, які викликають зауваження. Зокрема:

1. У дисертації функціональне призначення Національної поліції розглядається як динамічна категорія, здатна трансформуватися залежно від суспільних потреб та безпекових викликів. Водночас чи не створює такий підхід ризик надмірного розширення функцій поліції? Які правові та інституційні критерії, на Вашу думку, мають визначати межі цієї динамічності для забезпечення відповідності діяльності поліції конституційним засадам, принципу правової визначеності та гарантіям прав і свобод людини?

2. У дисертації зазначається, що в умовах воєнного стану функціональне призначення Національної поліції України зазнає суттєвої трансформації та доповнюється новими безпековими завданнями. Водночас чи не створює така тенденція ризик розмивання меж між поліцейською та військовою діяльністю? Якими, на Вашу думку, мають бути правові критерії розмежування компетенції Національної поліції та військових формувань у сфері безпеки, і чи є чинне законодавче регулювання достатнім для належного визначення особливостей діяльності поліції в умовах воєнного та надзвичайного стану?

3. У дисертації обґрунтовується концепція «превентивної резильєнтності» як новий підхід до розуміння функціонального призначення Національної поліції України. Водночас постає питання, чи є ця концепція самостійною науковою конструкцією, чи радше синтезом уже існуючих підходів, насамперед *community policing* та *resilience governance*. У чому полягає її принципова відмінність і наукова новизна, за допомогою яких критеріїв може бути оцінена її практична ефективність та які зміни до нормативно-правового регулювання діяльності Національної поліції є необхідними для її реалізації?

Разом із тим, висловлені зауваження мають дискусійний характер, не применшуючи належного рівня представленої дисертаційної роботи і не

впливають на загальну позитивну оцінку роботи та її науково-практичну цінність.

Загальний висновок.

Дисертація Софини Ігоря Володимировича на тему: «Функціональне призначення Національної поліції в системі забезпечення прав і свобод людини: теоретико-правове дослідження», подана на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право» є самостійною, цілісною та завершеною науковою працею, містить в собі наукові висновки і рекомендації, що мають вагомое теоретичне та практичне значення для правової науки, правотворчості і правозастосування, і відповідає вимогам МОН України.

Дисертаційне дослідження, його результати та оформлення відповідають спеціальності 081 Право та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, а її автор – Софін Ігор Володимирович за результатами публічного захисту заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

**доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри конституційного
права та порівняльного правознавства
ДВНЗ «Ужгородський національний
університет»**

Мирослава БЄЛОВА

